

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

Дидактикалық ойындар арқылы баланы дамыту

ЖАРИЯЛАНДЫ 16.12.2024	ТІРЕК СӨЗДЕР Дидактикалық ойындар арқылы баланы дамыту	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/172948/
--------------------------	--	--

Аты-жөні: Турусбаева Гульнара Болатовна

Лауазымы: тәрбиеші

Алматы облысы

Жамбыл ауданы

Қарғалы ауылы

ЖШС «Балбала бөбекжай балабақшасы»

Кіріспе

Дидактикалық ойындар – баланың танымдық қабілеттерін дамытуға, білімін кеңейтуге және дағдыларын қалыптастыруға бағытталған ойындар. Бұл ойындар баланың ой-өрісін, логикалық ойлауын, қиялын және шығармашылық қабілетін дамытады. Дидактикалық ойындар арқылы бала жаңа білім алады, сонымен қатар оларды өмірде қолдануды үйренеді. Бұл мақалада дидактикалық ойындардың бала дамуына әсері, олардың маңызы және қолдану әдістері қарастырылады.

1. Дидактикалық ойындардың бала дамуына әсері

Дидактикалық ойындар баланың интеллектуалдық дамуына үлкен ықпал ететін құнды құрал болып табылады. Бұл ойындар балалардың логикалық ойлауын дамытуға, олардың қоршаған әлемді түсіну қабілетін арттыруға көмектеседі. Ойын барысында бала түрлі тапсырмаларды орындап, шешімдер қабылдап, логикалық байланыстарды анықтайды. Мысалы, тапсырмаларда баланың ақыл-ойы мен қиялы жұмыс істейді, ол проблемаларды шешуде өз бетінше ойлануды үйренеді. Сонымен қатар, дидактикалық ойындар балалардың тілдік дағдыларын дамытуда маңызды рөл атқарады. Ойын барысында бала жаңа сөздер мен грамматикалық құрылымдарды меңгереді, сөйлеу тілін жетілдіреді және дұрыс қолдануды үйренеді. Оған қоса, ойындар балалардың қабылдау

және есте сақтау қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Тапсырмаларды орындау кезінде баланың назарын шоғырландыру, логикалық сұрақтар мен тапсырмалар арқылы жадысын дамыту жүзеге асады. Дидактикалық ойындар шығармашылық қабілеттерді де жақсартады, себебі олар баланы жаңа идеялар мен шешімдер іздеуге, ойлауын кеңейтуге ынталандырады. Баланың өзіндік ойлау процесін қолдай отырып, бұл ойындар оның танымдық, шығармашылық және әлеуметтік дағдыларын дамытудың тиімді әдісі болып табылады.

2. Дидактикалық ойындардың тәрбиелік рөлі

Дидактикалық ойындардың тәрбиелік маңызы зор, себебі олар арқылы балалар тек білім алып қана қоймай, өмірде қажетті маңызды қасиеттерді меңгереді. Бұл ойындар адалдық, ұқыптылық, тәртіптілік сияқты моральдық құндылықтарды бала бойына қалыптастырады. Ойын ережелерін сақтау, кезек күту және топпен әрекет ету дағдылары баланың әлеуметтік ортада өзін дұрыс ұстауына үйретеді. Балалар ойын барысында ұжымдық жұмыс жасауды, бір-біріне көмектесуді, өзара қолдау көрсетуді меңгереді, бұл олардың әлеуметтік дағдыларын дамытып, қарым-қатынасын жақсартады.

Дидактикалық ойындар балалардың тәртіптілікке баулуында ерекше орын алады. Әртүрлі ойын ережелері мен шарттарын орындау балаларды жауапкершілік пен ережелерді сақтауға үйретеді. Бұл тәртіптілік әдеті олардың күнделікті өміріне де оң әсер етеді. Сонымен қатар, ойын кезінде бала әділдік пен теңдік қағидаларын ұғынуға мүмкіндік алады, бұл оның мінез-құлқын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Мысалы, жеңіске жеткенде әділ болу немесе жеңілген жағдайда сабыр сақтау сияқты қасиеттер балалардың эмоционалдық тепе-теңдігін сақтауға көмектеседі.

Ойындардың тағы бір тәрбиелік мәні – балаларды шыдамдылыққа баулу. Мәселен, кезек күтуді немесе ұзақ тапсырмаларды орындауды талап ететін ойындар балаға төзімді болуды үйретеді. Бұл қасиет оларға қиын жағдайларды оңай жеңуге және алдағы өмірінде қиындықтарға қарсы тұруға көмектеседі. Сондай-ақ, ойын барысында әр түрлі рөлдерге ену арқылы балалар өздерін басқа адамның орнына қойып, эмпатия мен мейірімділік сезімдерін дамытуға мүмкіндік алады.

Дидактикалық ойындар шығармашылық қабілеттерді дамытуда да тәрбиелік рөл атқарады. Бала ойын барысында түрлі мәселелерді шешудің жаңа жолдарын табуға тырысады, бұл оның қиялы мен ойлау қабілетін кеңейтеді. Сонымен қатар, ойындар арқылы бала өз пікірін білдіруді, басқа ойыншылармен келісуді және ортақ шешім қабылдауды үйренеді. Бұл дағдылар оның болашақ өмірінде, әсіресе мектепте және жұмыста қажетті болады.

3. Дидактикалық ойындардың түрлері мен әдістері

Дидактикалық ойындардың түрлері мен әдістері әртүрлі бағытта жүзеге асады және баланың жас ерекшеліктері мен білім деңгейіне сәйкес таңдалады. Қарапайым ойындар баланың зейіні мен қабылдауын дамытуға бағытталған. Мұндай ойындарда балалар түстерді сәйкестендіреді, формаларды ажыратады немесе суреттерге қарап сөйлемдер құрастырады. Логикалық ойындар болса, баланың ойлау қабілетін жетілдіреді. Бұл ойындарға пазлдар жинау, сөздерден сөйлемдер құрастыру және қарапайым математикалық есептер шешу жатады.

Тіл дамыту ойындары балалардың сөздік қорын арттырып, сөйлеу дағдыларын жетілдіру мақсатында қолданылады. Мысалы, суреттерді сипаттау, сұрақтарға жауап беру немесе шағын әңгімелер құрастыру сияқты тапсырмалар арқылы тілдік қабілеттер дамиды. Рөлдік ойындар әлеуметтік дағдыларды қалыптастырады. Балалар «дәрігер», «мектеп», «дүкен» сияқты рөлдерді ойнай отырып, әртүрлі әлеуметтік жағдайларды түсінеді және қарым-қатынас дағдыларын меңгереді.

Көру, тыңдау және есту ойындары баланың сенсорлық қабілеттерін дамытуға бағытталған. Бұл ойындар дыбыстарды естіп тану, түстерді ажырату, суреттердегі ерекшеліктерді табу сияқты әрекеттерді қамтиды. Қозғалыс ойындары балалардың физикалық дамуын қамтамасыз етеді. Олардың көмегімен дене үйлесімділігі артып, қозғалыс координациясы жақсарады.

Әрбір ойын түрі баланың белгілі бір қабілетін дамытуға бағытталғандықтан, оларды тиімді үйлестіріп қолдану баланың жан-жақты дамуына мүмкіндік береді. Дидактикалық ойындардың бұл түрлері тәрбие мен білім берудің қуатты құралы ретінде маңызды рөл атқарады.

4. Дидактикалық ойындарды қолдану әдістері

Дидактикалық ойындарды тиімді қолдану үшін бірнеше маңызды әдістерді пайдалануға болады. Ең алдымен, балаға ойын барысында тапсырмалар беру оның қызығушылығын арттырып, ойлау қабілетін белсендіреді. Тапсырмалар әртүрлі болуы мүмкін: сұрақтарға жауап беру, шешімдер табу немесе ойынның негізгі мақсаттарына жету үшін логикалық әрекеттер жасау.

Мәнерлі сөйлеу мен көрнекіліктерді пайдалану да өте маңызды. Баланың назарын аудару үшін арнайы қимылдар, ишаралар және көрнекі құралдарды қолдану ойынның тартымдылығын арттырады және оның оқу процесіне деген ынтасын күшейтеді.

Баланың өзіндік шығармашылығын дамытуға көңіл бөлу де тиімді әдістердің бірі. Балаларды өз ертегілерін құрастыруға, оқиғаларды ойдан шығаруға немесе ойын барысында әртүрлі рөлдерді бейнелеуге ынталандыру олардың қиялын ұштап, шығармашылық қабілеттерін жетілдіреді.

Сонымен қатар, балаға дұрыс үлгі көрсету – ойын ережелерін түсіндіру және сақтау

арқылы оның тәртіп пен жауапкершілік дағдыларын дамытуға көмектеседі. Бұл әдістер дидактикалық ойындардың тәрбиелік және білім беру мүмкіндіктерін толығымен ашуға мүмкіндік береді, сондай-ақ баланың жан-жақты дамуына ықпал етеді.

5. Дидактикалық ойындардың баланың әлеуметтік дамуындағы рөлі

Дидактикалық ойындар балалардың қарым-қатынас дағдыларын дамытып, өзара түсіністікті жақсартады. Балалар ойын барысында бір-бірімен пікір алмасып, бірге жұмыс істейді. Бұл олардың әлеуметтік дағдыларын жақсартып, ұжымда жұмыс істеуді үйретеді.

Қорытынды

Дидактикалық ойындар – баланың дамуына маңызды әсер ететін тиімді құрал. Олар арқылы бала логикалық ойлау, тілдік дағдылар, шығармашылық қабілеттерін дамытады, сонымен қатар тәртіпті, жауапкершілікті және әлеуметтік дағдыларды меңгереді. Дидактикалық ойындарды тиімді пайдалану арқылы бала өз қабілеттерін толық ашып, жеке тұлға ретінде қалыптасады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Ақмұрзаева А. А. Дидактикалық ойындар арқылы баланың сөздік қорын дамыту
2. Егізбаева А. Қ., Нұрпейісова Г. Қ. Дидактикалық ойындардың тәрбиелік мәні
3. Навий Л., Габбасова Г. А. Ұлттық және дидактикалық ойындар-бүлдіршіндердің ой-өрісін дамыту құралы
4. Бельгибаева Г., Жумкина Д., Батырбекова Л. Дидактикалық ойын мектеп жасына дейінгі балалардың ақыл-ойын дамыту құралы ретінде

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.